

สารพันปัญหากฎหมายฉบับนี้ใคร่ขอนำเสนอเกร็ดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายบางประเด็น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านไม่มากก็น้อยหากว่าท่านประสบกับปัญหาดังกล่าวเหล่านั้นขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยฉบับนี้จะขอนำเสนอในเรื่อง การเรียกดอกเบี้ยเงินกู้เกินกว่าอัตราตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดอกเบี่ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ และเรื่องอายุความบัตรเครดิต ดังนี้

๑. การเรียกดอกเบี้ยเงินกู้เกินกว่าอัตราตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดอกเบี่ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ

ทุกวันนี้ปัญหาการกู้ยืมเงินทั้งในระหว่างบุคคลหรือในทางการค้าและธุรกิจนับเป็นปัญหาหนึ่งของสังคมเช่นเดียวกับในอีกหลาย ๆ ปัญหา ทั้งนี้เพราะในสังคมนั้นจะประกอบไปด้วยผู้คนมากมายหลากหลายสาขาอาชีพมีทั้งคนจนและคนรวยแต่อย่างไรก็ตามสำหรับปัญหาการกู้ยืมเงินนั้นคนรวยคงจะไม่มีปัญหาด้านการเงินสักเท่าใดนักแต่สำหรับคนจนแล้วปัญหาเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ นั้นถือเป็นปัญหาที่สำคัญมากเพราะเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวซึ่งถ้าขาดเงินแล้วปัญหาอื่น ๆ ก็คงจะตามมา ดังนั้นทางออกของคนจนหรือคนที่มีรายได้น้อยไม่พอกับรายจ่ายก็คือการกู้ยืมเงิน ซึ่งมีทั้งการกู้ยืมที่ถูกต้องตามกฎหมายและที่ผิดกฎหมายก็มี และทุกวันนี้ได้เกิดเป็นธุรกิจเงินกู้นอกระบบขึ้นซึ่งจะมีปัญหาในเรื่องดอกเบี้ยมากเพราะการกู้ยืมเงินนอกระบบนี้จะมีการเรียกดอกเบี้ยสูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เรียกได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยอยู่แล้วไม่ให้เสียเปรียบเจ้าหนี้มากจนเกินไปกฎหมายจึงได้มีมาตรการควบคุมเรื่องอัตราดอกเบี้ยไว้มิให้มีการเสียเปรียบกันจนเกินไป โดยได้กำหนด "ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตรา ร้อยละ ๑๕ ต่อปี ถ้าในสัญญาได้กำหนดดอกเบี้ยไว้เกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ ๑๕ ต่อปี"^๑ ดังนั้นการกู้ยืมเงินที่เจ้าหนี้ได้เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ดอกเบี่ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ แต่ในเรื่องนี้มีข้อยกเว้นไว้สำหรับธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นที่กฎหมายกำหนดยกเว้นให้สามารถเรียกดอกเบี้ยเงินกู้เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ได้โดยเฉพาะ

^๑ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๔.

นอกจากนี้แล้วการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช ๒๔๗๕ ที่ได้บัญญัติว่า "บุคคลใดให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ บุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"^๒ ดังนั้นผู้ให้กู้จะฟ้องเรียกดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้เลยดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ และผู้ให้กู้จะกลับมาเรียกดอกเบี้ยตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปีนั้นก็ไม่สามารถทำได้เพราะเมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะแล้วถือได้ว่าไม่มีดอกเบี้ยต่อกัน ซึ่งเท่ากับว่าไม่มีข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยนั้นเลย แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะได้กำหนดว่าถ้าในสัญญาหนี้ได้มีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ ๑๕ ต่อปี ก็ตาม ข้อตกลงนั้นก็ตกเป็นโมฆะเนื่องจากขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามที่กฎหมายกำหนดไว้

อย่างไรก็ดี แม้ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยจะตกเป็นโมฆะแต่สัญญากู้ยืมเงินนั้นก็ยังมีผลอยู่ เจ้าหนี้สามารถที่จะฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบตามสัญญากู้ยืมเงินนั้นได้ถ้าหากว่าการกู้ยืมเงินนั้นได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญ กล่าวคือ กรณีการกู้ยืมเงินกว่า ๒,๐๐๐ บาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่^๓ และเจ้าหนี้ยังสามารถที่จะได้รับดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี^๔ ได้ภายหลังที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีแล้ว และเรียกได้ตลอดไปจนกว่าลูกหนี้จะได้ชำระเงินให้แก่เจ้าหนี้จนครบถ้วนตามที่กู้ยืมกัน นอกจากนี้แล้วกฎหมายยังได้กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัดร้อยละ ๗.๕ ต่อปี^๕ ดังนั้นเมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินต้นแก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดเป็นต้นไป

ในกรณีที่หากผู้กู้ได้ชำระดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้แก่ผู้ให้กู้ไปแล้วกรณีเช่นนี้ผู้กู้จะเรียกร้องดอกเบี้ยที่ได้ชำระเกินไปนั้นคืนจากผู้ให้กู้ไม่ได้ หรือผู้กู้จะนำมาหักกับดอกเบี้ยที่ยังค้างชำระอยู่นั้นก็ไม่ได้ เพราะการที่ผู้กู้ยินยอมชำระดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้แก่ผู้ให้กู้นั้น ถือเป็นกรชำระหนี้ตามอำเภอใจ โดยรู้ว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้นั้นเลย ผู้กู้จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกเงินจำนวนนั้นคืนจากเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ได้^๖ และไม่มีสิทธิที่จะนำไปหักกับดอกเบี้ยตามกฎหมาย หรือหักจากยอดเงินต้นให้ลดน้อยลงได้

^๒พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๓ .

^๓ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓.

^๔ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗.

^๕ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔.

^๖ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๗.

การกู้ยืมเงินนั้นย่อมได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายคือทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายจะต้องตระหนักถึงความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายด้วยเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาตามมาในภายหลัง

๓. อายุความบัตรเครดิต

บัตรเครดิต (CREDIT CARD) เป็นบัตรที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินออกให้เพื่อให้เครดิตหรือให้ผู้กู้ได้ใช้เงินตามวงเงินที่ทางธนาคารหรือสถาบันได้กำหนดแม้ไม่มีเงินในบัญชีของผู้กู้ก็ตาม ถือเป็นบัตรที่ให้ความสะดวกสบาย ทันสมัยเหมาะกับคนรุ่นใหม่ในยุคแห่งการแข่งขันหรือยุคโลกาภิวัตน์นี้เพราะจะช่วยอำนวยความสะดวกในแง่ของการใช้จ่ายซื้อสินค้าหรือการใช้บริการอย่างอื่น ซึ่งทุกวันนี้บัตรเครดิตถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมไปแล้ว เพราะความสะดวกสบายในการใช้จ่ายทั้งซื้อสินค้าและบริการ และการสมัครเข้าเป็นสมาชิกบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทบัตรเครดิตก็สะดวกขึ้น เมื่อได้บัตรมาแล้วก็สามารถที่จะนำไปใช้ซื้อสินค้าหรือรับบริการจากร้านค้าต่าง ๆ ที่รับบัตรนั้นได้เลยหรือจะใช้เป็นบัตรกดเงินสดจากตู้ ATM ก็ได้

เมื่อธนาคารได้จ่ายค่าสินค้าและค่าบริการต่าง ๆ ให้แก่ทางร้านค้าแทนเราไปแล้ว ธนาคารจะเรียกเก็บเงินที่ใช้ไปรวมทั้งดอกเบี้ยเป็นรายเดือนจากเราซึ่งเป็นผู้ใช้บัตรนั้น และทางธนาคารยังได้มีการเรียกเก็บค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมการใช้บัตรเครดิตเป็นรายปีด้วย โดยถือว่าธนาคารเป็นผู้รับทำการทำงานต่าง ๆ ให้แก่เราซึ่งเป็นลูกหนี้ให้ได้รับบริการจากร้านค้าได้สะดวกขึ้น

การที่ธนาคารได้ชำระเงินแก่ร้านค้าแทนลูกหนี้ไปก่อนแล้วมาเรียกเก็บในภายหลังถือเป็นการเรียก

เอาค่าใช้จ่ายที่ธนาคารได้ออกเงินตรงจ่ายไปก่อนในกรณีนี้ตามกฎหมายได้กำหนดอายุความสิทธิเรียกร้องไว้ให้มีอายุความ ๒ ปี ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่ธนาคาร ธนาคารซึ่งเป็นเจ้าหนี้จะต้องใช้สิทธิฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนด ๒ ปี นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้แก่ธนาคารครั้งสุดท้าย ถ้าหากธนาคารไม่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้องภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวคดีก็เป็นอันขาด

อายุความธนาคารหมดสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ ลูกหนี้ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไม่ต้องชำระหนี้บัตรเครดิตให้แก่ธนาคารซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ถึงแม้ธนาคารจะฟ้องลูกหนี้ให้ชำระหนี้ แต่ถ้าลูกหนี้ได้ยกข้อต่อสู้เรื่องคดีขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้แล้วศาลย่อมต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์

แม้คดีจะขาดอายุความ ๒ ปีแล้วก็ตาม ถ้าธนาคารเจ้าหนี้ได้ยื่นฟ้องมาแต่ลูกหนี้ไม่ยื่นคำให้การต่อสู้คดีภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดลูกหนี้ย่อมจะต้องแพคดีและต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่ธนาคาร แต่ถ้าลูกหนี้ยื่นคำให้การต่อสู้คดีลูกหนี้ก็ต้องให้การต่อสู้ในประเด็นที่ว่าคดีของโจทก์

ขาดอายุความแล้วลูกหนี้จึงจะมีโอกาสชนะคดี เพราะถ้าลูกหนี้ไม่ยกประเด็นเรื่องหนี้ขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้แล้วศาลก็ไม่อาจที่จะหยิบยกเรื่องคดีขาดอายุความขึ้นมาเป็นเหตุยกฟ้องโจทก์ได้^๑ ซึ่งถ้าลูกหนี้ไม่ให้การต่อสู้คดีไว้ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

ในกรณีที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ก่อนที่หนี้นั้นจะครบกำหนดอายุความ ๒ ปี แม้ได้ชำระหนี้เพียงบางส่วนก็ถือได้ว่าได้มีการรับสภาพหนี้แล้ว ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ต้องเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่ลูกหนี้กระทำการดังกล่าว และการชำระหนี้ภายหลังที่หนี้ขาดอายุความแล้วนั้นไม่ว่ามากน้อยเพียงใดจะเรียกคืนไม่ได้แม้ว่าผู้ชำระหนี้จะรู้หรือไม่ว่าสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความแล้วก็ตาม^๒ เพราะสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้^๓

กฎหมาย ได้กำหนดอายุความเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ให้มีอายุความ ๒ ปี คือ ผู้ประกอบธุรกิจในการดูแลกิจการของผู้อื่น หรือรับทำงานการต่าง ๆ เรียกเอาสินจ้างอันจะพึงได้รับในการนั้น รวมทั้งเงินที่ได้ออกตรงไป^๔ โดยอายุความ ๒ ปีนี้รวมถึงอายุความของบัตรเครดิตด้วย ทั้งนี้ ได้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานในกรณีการฟ้องคดีให้ชำระหนี้บัตรเครดิตที่พ้นกำหนดระยะเวลา ๒ ปี เช่น คดีนี้ธนาคารโจทก์ฟ้องลูกหนี้ให้ชำระหนี้ตามบัตรเครดิตเนื่องมาจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ และโจทก์ได้ทวงถามแล้วลูกหนี้ก็เพิกเฉยไม่ชำระหนี้ ภายหลังที่หนี้ครบกำหนดอายุความ ๒ ปีแล้วนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ครั้งสุดท้าย โจทก์ได้ฟ้องคดีขอให้จำเลยชำระหนี้สิทธิเรียกร้องของโจทก์จึงขาดอายุความแล้ว ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์เพราะหนี้ขาดอายุความ ดังนั้นลูกหนี้จึงไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้กับโจทก์ (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๓๘/๒๕๓๕)

^๑กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓/๒๕.

^๒ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓/๒๕.

^๓ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓/๑๐.

^๔ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓/๓๕.